14/10/2022

Προκόπης Παυλόπουλος: «Η Δικαιοσύνη στην υπηρεσία των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου»

/ Επικαιρότητα

Προκόπης Παυλόπουλος: Κατά την υπεράσπιση των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ο Δικαστής οφείλει, σύμφωνα με την αποστολή του και στηριζόμενος στις διατάξεις του Συντάγματος, να ερμηνεύει τους ισχύοντες κανόνες δικαίου με αποκλειστικό γνώμονα τα βασικά προτάγματα της Δημοκρατίας και της Ελευθερίας

Πύλος, 14.10.2022

Στην ομιλία του, κατά την έναρξη των εργασιών του Συνεδρίου της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων την 14η Οκτωβρίου 2022, η οποία είχε ως θέμα «Η Δικαιοσύνη στην υπηρεσία των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Προκόπιος Παυλόπουλος επισήμανε, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

«Στους κρίσιμους, θα έλεγα χαλεπούς, καιρούς μας για τον Άνθρωπο και την Δημοκρατία ο Δικαστής και, συνακόλουθα, η Δικαστική Εξουσία καλούνται να υπερασπίζονται -κατ' εξοχήν μέσω της διευκόλυνσης της πλήρους άσκησης του δικαιώματος αίτησης και παροχής δικαστικής προστασίας- πρωτίστως τα Θεμελιώδη Δικαιώματα του Ανθρώπου. Την αποστολή τους αυτή προσδιορίζει η «*κορωνίδα*» της Έννομης Τάξης μας, ήτοι το Σύνταγμα, στο μέτρο που την εντάσσει στο πλαίσιο της θωράκισης του Κράτους Δικαίου και, επέκεινα, της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, ως εμβληματικής διαδικασίας εγγύησης της Ελευθερίας.

Α. Μια απλή περιγραφή των θεσμικών συνιστωσών της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας δεν είναι σε θέση να φθάσει στην πεμπτουσία της και ν' αναδείξει τις πραγματικές της διαστάσεις, ως συστήματος διακυβέρνησης που βρίσκεται πιο κοντά στον Άνθρωπο κατά την δύσβατη πορεία του προς την επιτέλεση της αποστολής του. Ένα τέτοιο εγχείρημα προϋποθέτει μια πολύ πιο βαθιά και διεισδυτική ανάλυση, ιδίως αναφορικά με το ποιο είναι εκείνο το συστατικό στοιχείο της, το οποίο συνέβαλε καθοριστικώς στο να διαδοθεί ευρύτατα η Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία ως σύστημα διακυβέρνησης. Σήμερα έχει καταστεί εδραία η αντίληψη πως το βασικό πλεονέκτημα της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, ως συστήματος διακυβέρνησης, συνίσταται στο ότι δημιουργήθηκε, εξ αρχής, ως ένα είδος «*πανοπλίας*» υπεράσπισης και προστασίας της Ελευθερίας και, ειδικότερα, ως ιδανική διαδικασία άσκησης στην πράξη της Ελευθερίας, δια της αντίστοιχης ακώλυτης άσκησης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτή.

Β.Πραγματικά, και δίχως να υποτιμάται το γεγονός ότι και η Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία καταλήγει σε συγκεκριμένους, ορατούς, συμβιβασμούς σε σχέση μεέναν, βεβαίως εντελώς θεωρητικό σήμερα, αμιγώς δημοκρατικό τρόπο διακυβέρνησης –με κυριότερο «*συμβιβασμό*» εκείνον, σύμφωνα με τον οποίο ναι μεν όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον Λαό, πλην όμως ασκούνται υπό τους περιορισμούς του οικείου Συντάγματος, και δη περιορισμούς που οριοθετούν τηνπροοπτική αμεσότητας άσκησης της εξουσίας- γίνεται, σχεδόν καθολικώς, δεκτό πωςσυνιστά τον πιο πρόσφορο και πιο αποτελεσματικό τρόπο δημοκρατικής

διακυβέρνησης. Και το σπουδαιότερο σημείο υπεροχής της εντοπίζεται στο ότι η Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία, ως σύστημα διακυβέρνησης το οποίο συνδυάζεται, κατ' ανάγκην, με το κλασικό καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα που προϋποθέτει τον ελεύθερο και υγιή ανταγωνισμό ως προς το,*latosensu,«επιχειρείν*», παρίσταται το πιο κατάλληλο και «*φιλικό*», έναντι του Ανθρώπου, σύστημα άσκησης εξουσίας, στην όλη προσπάθειά του να υπερασπισθεί, μέσω της Ελευθερίας, την αξία του και ν' αναπτύξει ελευθέρως την προσωπικότητά του. Κατ' εξοχήν δε ως το σύστημα που, στην ως άνω προσπάθεια του Ανθρώπου, τον εξοπλίζει με τ' απαραίτητα μέσα κατάλληλης άμυνας κατά των φαινομένων της κρατικής αυθαιρεσίας αλλά και κατά της εκ μέρους των λοιπών μελών του κοινωνικού συνόλου αυθαίρετης άσκησης των κάθε είδους δικαιωμάτων.

Γ. Η εξαιρετικά κρίσιμη και, δυστυχώς, καταδήλως δυσοίωνη για τον Άνθρωπο και τα Θεμελιώδη Δικαιώματά του -πρωτίστως δε για την υπεράσπιση της αξίας του και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς του- σύγχρονη συγκυρία, η οποία μάλιστα εκτείνεται πολύ πέραν της Χώρας μας και πλήττει καιρίως και το σύνολο, σχεδόν, των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι εκείνη που « *δείχνει»* στην Δικαστική Εξουσία και, άρα, στον Δικαστή τον ανηφορικό δρόμο του σπουδαιότερου χρέους του κατά την αποστολή του ως *«στυλοβάτη»* της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, του Κράτους Δικαίου και της Αρχής της Νομιμότητας : Ο Δικαστής,θωρακισμένος με τις εγγυήσεις της Προσωπικής και Λειτουργικής Ανεξαρτησίας του,καλείται ν' αναδειχθεί στον βασικό πυλώνα στήριξης και, συγχρόνως, στην ασφαλέστερη αντηρίδα ενίσχυσης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.Ανταποκρινόμενος σε αυτό το χρέος ο Δικαστής αναδεικνύεται, εκ των πραγμάτων και αυτοθρόως, υπέρμαχος και εγγυητής και της ίδιας της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, κατά τα στοιχειώδη και αρρήκτως συνδεόμενα με την φύση της ανθρωποκεντρικά χαρακτηριστικά της, δοθέντος ότι η σύγχρονη Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία -και το Κράτος που οργανώνεται ερειδόμενο επί των θεσμών της- νοείται, κατά τα προλεχθέντα, ως *«ιδανική»* εγγύηση της ακώλυτης άσκησης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Δ. Κατά την άσκηση των ως άνω δικαιοδοτικών του καθηκόντων ο Δικαστής οφείλει να έχει πάντοτε ως αφετηρία και κατάληξη των νομικών του συλλογισμών το Σύνταγμα και την σύμφωνη με τις διατάξεις του εκτελεστική του νομοθεσία, επιπλέον δε τα εκάστοτε δεδομένα της Ευρωπαϊκής και της Διεθνούς Έννομης Τάξης. Μόνο με τον τρόπο αυτό ο Δικαστής και οι κυρωτικοί μηχανισμοί, τους οποίους ενεργοποιεί η κατά περίπτωση δικαιοδοτική του παρέμβαση, ανταποκρίνονται, αποτελεσματικώς, στις επιταγές του Κράτους Δικαίου και της Αρχής της Νομιμότητας, άρα σε κύριες επιταγές της ίδιας της Αντιπροσωπευτικής

Δημοκρατίας. Αυτός είναι και ο σπουδαιότερος λόγος, για τον οποίο στο πλαίσιο της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας και του Κράτους Δικαίου ο δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας της κρατικής δράσης δεν μπορεί, μεταξύ άλλων φυσικά, να συναντά, με την επίκληση δήθεν «*δημόσιου συμφέροντος*» εκ μέρους των κρατικών οργάνων, εμπόδια που τον αποδυναμώνουν ή και τον ακυρώνουν στην πράξη.

Για να καταστεί περισσότερο σαφές: Στην Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία και στο Κράτος Δικαίου, όταν οργανώνονται και λειτουργούν κατά τον προορισμό τους ως εγγυήσεις της Ελευθερίας και των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δεν υπάρχουν ούτε νοούνται στεγανά και, πολύ περισσότερο, «*άβατα*». Περαιτέρω, τα «*άδηλα και τα κρύφια*» κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων εκ μέρους των οργάνων του Κράτους είναι αδιανόητα, με την έννοια ότι η προσφυγή δήθεν στην εξυπηρέτηση αναγκών δημόσιου συμφέροντος δεν είναι νοητό ν' «*απομυζά*» την ικμάδα της Ελευθερίας και, συνακόλουθα, να θίγει τον πυρήνα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως τα κατοχυρώνει η, latosensu, Έννομη Τάξη. Αυτός είναι και ο λόγος, για τον οποίο όταν ο Δικαστής βρίσκεται, ενδεχομένως, σε ανάλογα, κρατικής επινόησης, «*διλήμματα*» πρέπει ν' απαντά, ασκώντας την δικαιοδοσία του κατά περίπτωση με γνώμονα και τον στίχο του Κωνσταντίνου Καβάφη -εμπνευσμένο από τους αντίστοιχους στίχους του Δάντη- για «*το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο Όχι*» («*Chefece…ilgranrifiuto*», 1899, 1901) και με «*πανοπλία*» την δύναμη του δεδικασμένου και της εκτελεστότητας των αποφάσεών του: « *IndubioproRepublica, indubioproLibertate*».